

**Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi
kollegiyasının 25 noyabr 2013-cü il tarixli
38 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmişdir**

**DAĞINIQ SKLEROZUN
DİAQNOSTİKA VƏ MÜALİCƏSİ ÜZRƏ
KLİNİK PROTOKOL**

Bakı - 2013

56.14

D 12

D 12 Dağınıq sklerozun diaqnostika və müalicəsi üzrə klinik protokol
– 2013. – 40 səh.

Redaktor:

C.Məmmədov Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzinin direktoru, t.f.d.

Tərtibçilər:

R.Şirəliyeva Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Sinir xəstəlikləri kafedrasının müdiri, professor, t.e.d.

F.Məmmədbəyov Azərbaycan Tibb Universitetinin Nevrologiya və tibbi genetika kafedrasının dosenti, t.f.d.

A.Məmmədbəyli Azərbaycan Tibb Universitetinin Nevrologiya və tibbi genetika kafedrasının assistenti, t.f.d.

Z.Sadıxova Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Sinir xəstəlikləri kafedrasının dosenti, t.f.d.

T.Hüseynov Səhiyyə Nazirliyi İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzinin Tibbi keyfiyyət standartları şöbəsinin həkim-metodisti, t.f.d.

M.Qədimova Akademik M.Ə.Mirqasımov adına Respublika Klinik Xəstəxanasının II Sinir xəstəlikləri şöbəsinin həkim-nevropatoloqu

R.Əliyev Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun Sinir xəstəlikləri kafedrasının baş laborantı

Rəyçilər:

F.Balakişiyeva Elmi-Tədqiqat Tibbi Bərpa İnstitutunun Fiziki üsullarla müalicə bölməsinin rəhbəri, t.e.d.

R.Zeynalov Elmi-Tədqiqat Tibbi Bərpa İnstitutunun Nevroloji şöbəsinin elmi rəhbəri, t.f.d.

Sübutların etibarlılıq dərəcəsi və elmi tədqiqatların tipləri

Sübutların etibarlılıq dərəcəsi	Sübutların mənbələri (elmi tədqiqatların tipləri)
Ia	Sübutlar meta-analiz, sistemativ icmal və ya randomizasiya olunmuş klinik tədqiqatlardan (RKT) alınmışdır
Ib	Sübutlar ən azı bir RKT-dən alınmışdır
IIa	Sübutlar ən azı bir yaxşı planlaşdırılmış, nəzarət edilən, randomizasiya olunmamış tədqiqatdan alınmışdır
IIb	Sübutlar ən azı bir yaxşı planlaşdırılmış kvazi-eksperimental tədqiqatdan alınmışdır
III	Sübutlar təsviri tədqiqatdan (məsələn, müqayisəli, korrelyasion tədqiqatlar, ayrı-ayrı halların öyrənilməsi) alınmışdır
IV	Sübutlar ekspertlərin rəyinə və ya klinik təcrübəyə əsaslanmışdır

Təvsiyələrin etibarlılıq səviyyəsi şkalası

Təvsiyələrin etibarlılıq səviyyəsi	Təvsiyələrin əsaslandığı sübutların etibarlılıq dərəcəsi
A	<p>RKT-lərin yüksək keyfiyyətli meta-analizi, sistemativ icmalı və ya nəticələri uyğun populyasiyaya şamil edilə bilən, sistemativ səhv ehtimalı çox aşağı olan (++) irimiqyaslı RKT. Sübutların etibarlılıq dərəcəsi Ia.</p>
B	<p>Kohort və ya klinik hal - nəzarət tipli tədqiqatların yüksək keyfiyyətli (++) sistemativ icmalı, yaxud Sistemativ səhv riski çox aşağı olan (++) yüksək keyfiyyətli kohort və ya klinik hal - nəzarət tipli tədqiqat, yaxud Nəticələri uyğun populyasiyaya şamil edilə bilən, sistemativ səhv riski yüksək olmayan (+) RKT. Sübutların etibarlılıq dərəcəsi Ib və IIa.</p>
C	<p>Nəticələri uyğun populyasiyaya şamil edilə bilən, sistemativ səhv riski yüksək olmayan (+) kohort və ya klinik hal - nəzarət tipli və ya nəzarət edilən, randomizasiya olunmamış tədqiqat, yaxud Nəticələri uyğun populyasiyaya bilavasitə şamil edilə bilməyən, sistemativ səhv riski çox aşağı olan və ya yüksək olmayan (++) və ya (+) RKT. Sübutların etibarlılıq dərəcəsi IIb.</p>
D	<p>Klinik hallar seriyasının təsviri, yaxud Nəzarət edilməyən tədqiqat, yaxud Ekspertlərin rəyi. Yüksək səviyyəli sübutların mövcud olmamasının göstəricisidir. Sübutların etibarlılıq dərəcəsi III və IV.</p>

- onsette+R%2C+Konig+N+et+al.+Mitoxantrone+in+progressive+multiple+sclerosis%3A+a+placebocontrolled%2C+double-blind%2C+randomised%2C+multicentre+trial.+The+Lancet+2002 (06.09.2013)
18. Hardie RJ, Rothwell JC. 'Tremor and ataxia'. In Greenwood RJ, Barnes MP, McMillan TM, Ward CD (eds) [Electronic resource]: Handbook of Neurological Rehabilitation. Hove: Psychology Press, 2003 - Available at: <http://www.routledge.com/books/details/9780415648189/> (06.09.2013)
  19. Hay-Smith EJC, Bø K, Berghmans LCM et al. Pelvic floor muscle training for urinary incontinence in women [Electronic resource]: Cochrane Database Syst Rev. 2007 Jul 18;(1):CD001407. - Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=Hay-Smith+EJC%2C+B%3B+K%2C+Berghmans+LCM+et+al.+Pelvic+floor+muscle+training+for+urinary+incontinence+in+women.+Cochrane+Library+2002> (06.09.2013)
  20. Hepatitis B vaccination and the risk of multiple sclerosis [Electronic resource]: New England Journal of Medicine 2001; 344:327–32. Ascherio A et al. - Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed?term=New%20England%20Journal%20of%20Medicine%202001%3B%20344%3A327%E2%80%9332> (06.09.2013)
  21. Hoogstraten MC, Minderhoud JM. Long-term effect of ACTH treatment of relapse in multiple sclerosis [Electronic resource]: Acta Neurologica Scandinavica 1990; 82:74–7 - Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2239141> (06.09.2013)
  22. Lincoln NB, Dent A, Harding J et al. Evaluation of cognitive assessment and cognitive intervention for people with multiple sclerosis [Electronic resource]: Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry 2002; 72:93-8 - Available at: <http://jnnp.bmj.com/content/72/1/93> (06.09.2013)
  23. Melleger M, Furlan AD, Mailis A. Gabapetin for neuropathic pain [Electronic resource]: systematic review of controlled and uncontrolled literature. Clinical Journal of Pain 2001; 17:284-95 - Available at: www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11783808 (06.09.2013)
  24. Mosert S, Kesselring J. Effects of a short-term exercise training program on aerobic fitness, fatigue, health perception and activity

- level of subjects with multiple sclerosis [Electronic resource]: Multiple Sclerosis 2002; 8:161-8 - Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11990874> (06.09.2013)
25. Multiple sclerosis [Electronic resource]: National clinical guideline for diagnosis and management in primary and secondary care With joint leadership from The Royal College of Physicians - Available at: <http://www.nice.org.uk/nicemedia/live/10930/46699/46699.pdf> (06.09.2013)
  26. National Institute for Clinical Excellence [Electronic resource]: Guidance on beta interferon and glatiramer acetate for the treatment of multiple sclerosis Technology appraisal guidance No. 32, January 2002. London: NICE, 2002 - Available at: <http://www.nice.org.uk/guidance/index.jsp?action=byID&r=true&o=11441> (06.09.2013)
  27. National Institute for Clinical Excellence [Electronic resource]: Infection control: prevention of healthcare associated infection in primary and community care NICE Clinical Guideline 139. Issued 2012. - Available at: <http://guidance.nice.org.uk/CG139> (06.09.2013)
  28. National Institute for Clinical Excellence [Electronic resource]: Pressure ulcers: The management of pressure ulcers in primary and secondary care. NICE Clinical Guideline 29. London: NICE, 2005. - Available at: <http://publications.nice.org.uk/pressure-ulcers-cg29> (06.09.2013)
  29. Rehman H, Bezerra CC, Bruschini H, Cody JD. Traditional suburethral sling operations for urinary incontinence in women [Electronic resource]: General Surgery, University of Aberdeen, Aberdeen Royal Infirmary, Foresterhill, Aberdeen, Scotland, UK, AB25 2ZD - Available at: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21249648> CochraneDatabaseSystRev.2011Jan19;(1):CD001754.doi:10.1002/14651858.CD001754.pub3. (06.09.2013)